

УДК [378.1:37(477)+378.172(=2/=5)]

**ОБГРУНТУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ
ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ
ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ ІЗ КРАЇН СЕРЕДНЬОЇ АЗІЇ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ
ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ**

©Британ Ю.А.

Українська інженерно-педагогічна академія

Інформація про автора:

Британ Юрій Анатолійович: ORCID: 0000-0002-4071-5766; yurabritan@gmail.com; аспірант кафедри педагогіки та методики професійного навчання; Українська інженерно-педагогічна академія, вул. Університетська, 16, м. Харків, 61003, Україна.

У статті теоретично обґрунтовано організаційно-педагогічні умови, що сприяють забезпеченню ефективності процесу формування здоров'язбережувальної компетентності студентів, що приїхали з країн Середньої Азії здобувати вищу інженерно-педагогічну освіту в Україні. Розкрито значення й можливість створення здоров'язбережувального освітнього середовища вищого навчального закладу на підставі аналізу досвіду різних вищих навчальних закладів України, окреслено напрями діяльності різних суб'єктів. Забезпечення інформаційної підготовки викладачів вищого навчального закладу до організації здоров'язбережувальної діяльності зі студентами з урахуванням гендерного підходу і особливостей родинного виховання в країнах Середньої Азії зумовлено необхідністю валеологічної просвіти викладачів, ознайомлення їх із системою навчання в країнах Середньої Азії, її особливостями і відмінними від української системи характеристиками; особливостями і цінностями родинного виховання в цих країнах; місцем і роллю фізичного виховання, здоров'язбережувальної діяльності тощо. Формування мотивації студентів до організації й активної участі в змістовному дозвіллі на засадах здоров'язбережувальної діяльності зумовлено необхідністю формування усвідомленої потреби й інтересів студентів до забезпечення компонентів здоров'язбережувальної компетентності. Розкрито потенціал дозвілльової діяльності, що організується на добровільних засадах і забезпечує активну участь студентів у здоров'язбереженні. Організація диференційованого фізичного виховання студентів-іноземців за розробленою індивідуальною стратегією передбачає використання всіх напрямів фізичного виховання в навчальній і позанавчальній діяльності на основі особистісно зорієнтованого підходу до його організації.

Ключові слова: здоров'язбережувальна компетентність, майбутній інженер-педагог, студент із країн Середньої Азії, вищий навчальний заклад, організаційно-педагогічні умови, формування, професійна підготовка.

Британ Ю. А. «Обоснование организационно-педагогических условий формирования здоровьесохраняющей компетентности будущих инженеров-педагогов из стран Средней Азии в высших учебных заведениях Украины»

В статье теоретически обоснованы организационно-педагогические условия, способствующие обеспечению эффективности процесса формирования здоровьесохраняющей компетентности студентов, приехавших из стран Средней Азии получать высшее инженерно-педагогическое образование в Украине. Раскрыто значение и возможность создания здоровьесохраняющей образовательной среды высшего учебного заведения на основании анализа опыта различных высших учебных заведений Украины, определены направления деятельности различных субъектов. Обеспечение информационной подготовки преподавателей вуза к организации здоровьесохраняющей деятельности со студентами с учетом гендерного подхода и особенностей семейного воспитания в странах Средней Азии обусловлено необходимостью валеологического просвещения преподавателей, ознакомление их с системой обучения в странах Средней

Азії, її особенностями і отличительними від української системи характеристиками; особенностями і цінностями сімейного виховання в цих країнах; місцем і роллю фізичного виховання, здоров'єохороняючої діяльності і тому подібне. Формування мотивації студентів до організації і активної участі в змістовній дозвіллі на основі здоров'єохороняючої діяльності обумовлено необхідністю формування усвідомленої потреби і інтересів студентів до забезпечення компонентів здоров'єохороняючої компетентності. Розкрити потенціал дозвіллі, організуваної на добровільних початках і забезпечуючої активну участь студентів в здоров'єохороненні. Організація диференційованого фізичного виховання студентів-іноземців за розробленою індивідуальною стратегією передбачає використання всіх напрямків фізичного виховання в навчальній і позанавчальній діяльності на основі особистісно орієнтованого підходу до її організації.

Ключові слова: здоров'єохороняюча компетентність, майбутній інженер-педагог, студент з країн Середньої Азії, вище навчальне закладення, організаційно-педагогічні умови, формування, професійна підготовка.

Brytan Iu. A. "Substantiation of organizational-pedagogical environment for the development of health protection competence of future engineers-pedagogues in Ukrainian higher educational establishments"

The article deals with the theoretical organizational-pedagogical environment that ensures the effectiveness of the process of the development of health protection competence of international students who come from the countries of Central Asia with the purpose of receiving engineering-pedagogical education in Ukraine. The significance and possibility of the creation of health-protective educational environment are explained basing on the analysis of the experience of different Ukrainian higher educational establishments; the aspects of activities of different participants of the teaching and learning process are determined in the paper. The necessity of raising relevant awareness of higher education teachers in terms of the organization of health protection activities with students taking into account a gender approach and peculiar features of family education in the countries of Central Asia is conditioned by the need of the pedagogical knowledge of higher education teachers as well as by their need of being acquainted with the education system of the countries of Central Asia, with its characteristics and differences from the Ukrainian education system, with peculiar features and values of family education in these countries, with the place and role of physical and health protection activities, etc. The importance of developing students' motivation for the organization and active participation in an informative leisure on the basis of the health protection activities is conditioned by the necessity of students' conscious need and interest in understanding and acquiring components of health protection competence. The potential of the leisure activity organized on a voluntary basis and ensuring the active role of students in health protection is exposed in the article. The organization of differentiated physical education of international students according to individually developed strategies provides the use of all physical training directions in educational and extra-curricular activities basing on the personality-oriented approach.

Keywords: health protection competence, future engineer-pedagogue, students from the countries of Central Asia, higher educational establishment, organizational-pedagogical environment, development, vocational training.

Постановка проблеми. Проведений аналіз стану формування здоров'язбережувальної компетентності студентів із країн Середньої Азії в інженерно-педагогічному навчальному закладі дозволив виявити основні проблеми: відсутність потреби і мотивації студентів до рухової активності; неправильна організація режиму праці і відпочинку, харчування; несформованість навичок ведення здорового способу життя і протидії шкідливим звичкам. Вирішення цих проблем потребує внесення змін у систему професійної підготовки студентів з акцентом на цьому важливому напрямі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти підготовки студентів-іноземців у вищих навчальних закладах є дослідженими українськими та зарубіжними науковцями (Н. Булгакова, О. Малихін, О. Резван, Л. Рибаченко, О. Степаненко, В. Тарасенко, Н. Терещенко, Л. Хаткова, Ши Сі Нін та ін.). Виявлені проблеми існуючої системи професійної підготовки щодо формування здоров'язбережувальної компетентності студентів-іноземців із країн Середньої Азії – майбутніх фахівців інженерно-педагогічної галузі – зумовили пошук шляхів забезпечення результативності цього процесу. Зважаючи не те, що «процес формування здоров'язбережувальної компетентності особистості вимагає особливого інтегрованого підходу, який передбачає залучення різних методів, що сприяють зміцненню здоров'я, підвищують якість життя в цілому» [3], розв'язання зазначеної проблеми пов'язуємо з обґрунтуванням і впровадженням організаційно-педагогічних умов.

Постановка завдання. Метою статті є обґрунтування організаційно-педагогічних умов формування здоров'язбережувальної компетентності студентів-іноземців із країн Середньої Азії в інженерно-педагогічному навчальному закладі України.

Виклад основного матеріалу. Зважаючи на поставлену мету – забезпечення сформованості здоров'язбережувальної компетентності студентів з країн Середньої Азії під час здобування вищої освіти в інженерно-педагогічному навчальному закладі України, на підставі проведеного аналізу з виявлення можливостей і прогалин в освітньому процесі щодо забезпечення досягнення поставленої мети, визначено організаційно-педагогічні умови формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх інженерів-педагогів із країн Середньої Азії: створення здоров'язбережувального освітнього середовища вищого навчального закладу; забезпечення інформаційної підготовки викладачів вищого навчального закладу до організації здоров'язбережувальної діяльності зі студентами з урахуванням гендерного підходу і особливостей родинного виховання в країнах Середньої Азії; формування мотивації студентів до організації й активної участі в змістовному дозвіллі на засадах здоров'язбережувальної діяльності; організація диференційованого фізичного виховання студентів-іноземців за розробленою індивідуальною стратегією. Визначені умови потребували теоретичного обґрунтування.

1. *Створення здоров'язбережувального освітнього середовища вищого навчального закладу.* На основі аналізу визначень дослідників (А. Маджуга, Н. Міллер) здоров'язбережувальне освітнє середовище розглядаємо як спеціально створювану систему, в якій засвоєння знань, умінь і навичок, формування емоційно-ціннісного ставлення до власного здоров'я відбувається в ситуаціях фізичного, емоційного, інтелектуального, соціального і духовного комфорту.

О. Білик зробила висновок, що умовою засвоєння основ нового способу життя й нових культурних зразків іноземними студентами, що забезпечує процес їхньої соціалізації для успішної професійної підготовки в українських вишах, є створення спеціально організованого розвивального освітньо-культурного середовища вищого навчального закладу. Отже, саме на вищій навчальній заклад науковець покладає зобов'язання із забезпечення ефективності формування професійної компетентності іноземних студентів під час професійної підготовки у вищих навчальних закладах України. У цьому аспекті автор спирається на думку Ху Жунсі, що визначає культурно-освітнє середовище в аспекті адаптації китайських студентів як «сукупність умов, які забезпечують набуття та актуалізацію іноземними студентами базових елементів культури, навичок міжкультурної взаємодії, що сприяє їх успішному професійно-особистісному становленню та розвитку в новому соціальному оточенні» [12, с.57].

У вищих навчальних закладах України є досвід створення структур і підрозділів, діяльність яких спрямована безпосередньо на створення умов для навчання іноземних студентів. Так, у Харківській державній академії культури поряд із Центром міжнародної освіти та співробітництва, що опікується виключно організацією надання освітніх послуг іноземним студентам (забезпечує, як правило, правовий статус студентів), при Студентській раді створено Центр міжкультурної комунікації та соціальної інтеграції іноземних студентів, метою діяльності якого є організація їхньої соціокультурної діяльності. Таке

розділення функцій, з одного боку, має позитивні моменти, проте необхідність постійної взаємодії цих структур, з іншого боку, зумовлює логічність об'єднання цих структур. Провідною ідеєю створення такого центру було активне залучення українських студентів різних напрямів підготовки під керівництвом студентського самоврядування шляхом реалізації спільних з іноземними студентами проектів.

У Харківському національному університеті ім. В. Н. Каразіна науковцями розроблено проект створення лінгвосоціокультурного адаптаційного центру для іноземних громадян, напрямами діяльності якого є: лінгвокомунікативна, лінгвосоціальна та лінгвокультурна адаптація. Обґрунтовано ідеї й щодо спеціальної підготовки соціальних педагогів для здійснення соціально-педагогічного супроводу іноземних студентів на початковому етапі їх перебування у вищих навчальних закладах України переважно з інформаційної підтримки. Лінгвістична основа такого центру в класичному університеті зумовлена набутим десятиліттями досвідом забезпечення мовної підготовки іноземних студентів, що, безумовно, є підґрунтям для забезпечення професійної підготовки іншомовних студентів. Обраний напрям підготовки фахівців, зокрема соціальних педагогів, для супроводу іноземних студентів є, на нашу думку, перспективним, проте вимагає технологічного підходу до розроблення програми підготовки таких фахівців, а також є пролонгованим у часі.

Відомим зі створення освітнього середовища для іноземних студентів є досвід роботи клубів у вищих навчальних закладах України («Світ китайської культури» у Луганському національному університеті імені Тараса Шевченка, «Центр міжнародного співробітництва і міжнародної освіти», а також Ізраїльський, Іранський, Турецький, Китайський тощо культурні центри Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди та інших), діяльність яких, як правило, спрямована на ознайомлення й поширення культури представників інших країн серед українських студентів, що має скоріше зворотній вплив: іноземні студенти адаптуються завдяки залученню українських студентів у процес опанування засад інших культур і організованої таким чином взаємодії.

Створення в Українській інженерно-педагогічній академії (м. Харків) факультету Міжнародних освітніх програм шляхом реорганізації існуючих у закладі факультетів було зумовлено масовим залученням студентів на навчання в Україні з Середньоазійського регіону пострадянських держав (Туркменістану, Таджикистану, Узбекистану). Створений Центр удосконалення підготовки іноземних громадян, який має на меті залучення до навчання студентів із країн Середньої Азії до навчального закладу, організацію освітніх послуг іноземним громадянам (професійна підготовка та організація їх перебування в Україні), а також факультет Міжнародних освітніх програм, що відповідає за організацію соціокультурної діяльності іноземних студентів, їх співпрацю з представниками українського соціуму в навчальний і позанавчальний час, покликаний забезпечити підвищення ефективності професійної підготовки студентів із країн Середньої Азії шляхом надання соціально-педагогічної підтримки кожному студенту.

Одним із напрямів діяльності факультету Міжнародних освітніх програм є створення здоров'язбережувального освітнього середовища шляхом залучення всіх викладачів до організації здоров'язбережувального навчання іноземних студентів (проведення занять про особливості української кухні і правила раціонального харчування; методи оптимальної організації власної навчальної діяльності, що сприяє збереженню фізичного і психічного здоров'я, допомагає уникнути перенавантаження; особливості виникнення шкідливих звичок і методи боротьби з ними, охорону праці під час життєдіяльності і професійної діяльності). Потужним напрямом роботи факультету зі створення здоров'язбережувального освітнього середовища є організація роботи кураторів студентських груп, спрямованої на допомогу кожному студенту (індивідуальна робота) і студентській групі в цілому (групова робота), дієвими методами якої є профілактичні і інформаційні бесіди, методи формування досвіду здоров'язбереження іноземних студентів у суспільно-корисній і культурно-масовій діяльності.

Слід відзначити, що потужним суб'єктом створення здоров'язбережувального освітнього середовища вищого навчального закладу є студентське самоврядування, яке забезпечує інтеграцію студентів із країн Середньої Азії до соціально-культурного середовища українського студентства. Шляхом залучення іноземних студентів до спортивної діяльності, культурно-масових заходів, що мають здоров'язбережувальний потенціал і ініціюються, організуються студентським самоврядуванням у стінах закладу і поза його межами (в гуртожитках, культурних центрах, спортивних майданчиках тощо) забезпечується формування здоров'язбережувальної компетентності студентів із країн Середньої Азії.

2. *Забезпечення інформаційної підготовки викладачів вищого навчального закладу до організації здоров'язбережувальної діяльності зі студентами з урахуванням гендерного підходу і особливостей родинного виховання в країнах Середньої Азії.* Зазначимо, що важливу, а частіше навіть визначальну роль у підготовці студентів вищих навчальних закладів відіграють викладачі, адже для того, щоб виховати у студентів позитивне ставлення до власного здоров'я, їм необхідно володіти певним рівнем валеологічної свідомості, демонструвати високий рівень культури здоров'я, виявляти ініціативність та небайдужість до оточуючого середовища, бути зразком для наслідування поведінки. Визначаючи культуру здоров'я представника педагогічної професії, Ю. Мусхаріна підкреслює, що вчитель (викладач) є носієм базових знань про здоров'я, здоровий спосіб життя, формування в підростаючого покоління потреб в оздоровленні, а також суб'єктом освітньо-виховного процесу, що здійснює власну здоров'язберігаючу діяльність [6]. Необхідно визнати, що студентські роки – це не лише роки професійного становлення й зростання фахівця, а ще й період формування власного способу життя, усвідомлення значення впливу здоров'я на свою подальшу життєдіяльність. Погоджуємося з науковцем у тому, що успіх вирішення цього завдання цілком залежить від рівня професійної майстерності викладачів вищої школи, від їхнього вміння донести кожному студенту значущість здорового способу життя та культури здоров'я як складової частини всебічного розвитку особистості [6].

Викладачі для роботи зі студентами з країн Середньої Азії потребують додаткової інформаційної підготовки з урахуванням гендерного підходу й особливостей родинного виховання в цих країнах. Так, викладачі-жінки стикаються з несприйняттям або ігноруванням студентами чоловічої статі з країн Середньої Азії вимог під час навчально-виховної діяльності, що зумовлено родинним вихованням, в якому жінка посідає специфічне місце (хатня робітниця, вихователька дітей тощо). У студентів чоловічої статі несформованим є авторитет жінки-викладача, що вимагає спеціально організованої роботи як з викладацьким складом, так і зі студентами. Потребують інформаційної підтримки викладачі й щодо обрання і використання ефективних методів роботи зі студентами: ознайомлення з системою навчання в країнах Середньої Азії, її особливостями і відмінними від української системи характеристиками; особливостями і цінностями родинного виховання в цих країнах; місцем і роллю фізичного виховання, здоров'язбережувальної діяльності тощо. Володіння такою інформацією дозволить викладачам українських вишів правильно будувати взаємини зі студентами-іноземцями, підтримувати авторитет у них, обирати ефективні методи взаємодії, зокрема щодо забезпечення формування компонентів здоров'язбережувальної компетентності.

3. Найважливішим у забезпеченні ефективності процесу формування здоров'язбережувальної компетентності студентів із країн Середньої Азії є *формування мотивації студентів до організації й активної участі у змістовному дозвіллі на засадах здоров'язбережувальної діяльності.*

«Нормою життя студента повинно стати зміцнення й збереження його здоров'я, загартування, свідоме дотримання правил режиму дня, харчування, турбота та відповідальність за себе й своїх близьких за допомогою набутих в університеті знань, умінь» [5, с. 47]. Стиль здорового способу життя зумовлюється особистісно-мотиваційними особливостями, можливостями і схильностями молоді людини. Він передбачає активну

діяльність зі збереження і зміцнення особистого здоров'я, в якому можна виділити такі основні компоненти: свідоме, цілеспрямоване застосування різнобічних форм і засобів фізкультурної активності; цілеспрямоване засвоєння гігієнічних навичок і навичок збереження здоров'я; використання природних факторів в укріпленні здоров'я, ставлення до природи; активна боротьба зі шкідливими звичками і їх повне викорінювання; діяльність із пропаганди і впровадження здорового способу життя в життєдіяльність кожної людини і суспільства [8]. Під індивідуальним стилем здорового способу життя студента слід розуміти притаманний конкретній особистості спосіб організації власної життєдіяльності, який враховує індивідуальні інтереси, потреби, можливості і їх зв'язок з навчальною, професійною і побутовою діяльністю.

Ми повністю погоджуємося з думкою В. Вовк, що саме «потреба у фізичному розвитку – головна спонукальна направляюча і регулююча сила поведінки особистості, яка має широкий спектр: потреба в рухах і фізичних навантаженнях, в спілкуванні, контактах і проведенні вільного часу з друзями, в іграх, розвагах, відпочинку, емоційній розрядці, у самоствердженні, зміцненні позиції Я-концепції, у пізнанні, в естетичній насолоді, у поліпшенні якості фізкультурно-спортивних занять, у комфорті» [4, с. 13].

Оскільки особистість виступає суб'єктом діяльності, що, у свою чергу, поряд з дією інших факторів визначає її особистісний розвиток як суб'єкта, необхідним є об'єднати власне педагогічні завдання професійної підготовки з особистим досвідом діяльності студентів і тим самим забезпечити суб'єктивну позицію в їхньому розвитку. Виходячи з цього, основним є формування потреби особистості, без якої її розвиток буде стихійним і неповним. Сформована потреба ґрунтується на позитивному ставленні до певної діяльності, на необхідність забезпечення якого, як «складного психологічного феномену, специфічної форми психічного відображення дійсності, яка проявляється в особливостях поведінки майбутніх фахівців, спрямованої на оздоровлення, використання фізичних вправ із метою покращення життєво важливих рухових умінь і навичок, особистісне самовиховання й самовдосконалення» [9, с. 6], наголошує в своєму дослідженні С. Путров. Отже, для забезпечення активної здоров'язбережувальної діяльності студентів-іноземців необхідним є формування усвідомленої потреби й інтересів до неї. Безумовно, потенціалом у цьому напрямі є дозвіллева діяльність, що організується на добровільних засадах і заснована на інтересі учасників і забезпечує активну участь студентів. Слід відзначити, що вітчизняна система організації дозвіллевої діяльності зі студентами в закладі і поза його межами (у гуртожитках, студіях, клубах, секціях тощо) має великий досвід, який можна і необхідно адаптувати для студентів-іноземців із країн Середньої Азії.

4. *Організація диференційованого фізичного виховання студентів-іноземців за розробленою індивідуальною стратегією.* Окремий потужний напрям забезпечення формування здоров'язбережувальної компетентності студентів із країн Середньої Азії представляє організація їхнього фізичного виховання, що дозволяє долати проблеми з руховою активністю як компонентом здоров'язбережувальної компетентності.

Безперечно, позитивну роль у формуванні й зміцненні здоров'я відіграють адекватні фізичні навантаження. Науковці відзначають, що в сучасному житті все більше занять фізичними вправами спрямовано не на досягнення високих результатів, а на підвищення їх оздоровчого впливу [7]. Науковцями доведено, що активне залучення до фізичного виховання передбачає наявність позитивного ставлення особистості до цього виду діяльності. Емоційно-ціннісне ставлення до фізкультурно-спортивної діяльності не формується спонтанно і не успадковується. Воно набувається особистістю в процесі самої діяльності і ефективно розвивається при освоєнні знань і накопиченні творчого досвіду, пов'язаного з проявом ініціативи і активності в педагогічному процесі.

Як зазначає Ю. Мусхаріна [6], із багатьох навчальних дисциплін фізична культура вирізняється широким спектром впливу на людину, що спроможна водночас формувати не тільки біологічну структуру людини, але й її психологічну і моральну цінність: стимулювання фізичної працездатності супроводжується, як правило, оздоровчими ефектами; використання різноманітних фізичних вправ та процедур дозволяє здійснювати

психологічне розвантаження особистості; систематичні заняття фізичними вправами зміцнюють здоров'я, підвищують нервово-психічну стійкість до емоційних стресів, підтримують фізичну і розумову працездатність, сприяють підвищенню успішності тих, хто навчається.

Так, В. Столяров [10] виділяє в фізичному вихованні три блоки: формування знань, мотивації, умінь і навичок, які проявляються в поведінці, способі (стилі) життя. До основних компонентів фізичної культури особистості і компонентів здорового способу життя, тобто тієї мети, яка стоїть перед кафедрами фізичного виховання вишів, він відносить: рівень знань про організм, про засоби впливу на нього і методику їх застосування; ставлення особистості до свого тіла як до цінності; цілеспрямована діяльність із підтримки в нормі і вдосконалення свого фізичного стану, здоров'я, статури, фізичних якостей і рухових здібностей; цінності, які особистість пов'язує з тілом, і реалізовані на практиці ідеали, норми, зразки поведінки, пов'язані з турботою про фізичний стан; ступінь орієнтації на цю турботу і прагнення надавати допомогу іншим людям в їх оздоровленні та фізичному вдосконаленні, з наявністю для цього відповідних знань, умінь і навичок.

Напрямами діяльності в вищому навчальному закладі з забезпечення фізичного виховання є *навчальні заняття з відповідної навчальної дисципліни*. Такі заняття є спеціально передбаченими навчальними планами підготовки студентів, ураховуючи проблеми забезпечення рухової активності студентів під час навчальної діяльності у підготовці до професійної діяльності, і є практичними. *Організовані заняття студентів у позанавчальний час* у спортивних секціях з аеробіки, шейпінгу, волейболу тощо, що проводяться під керівництвом педагога з фізичної культури і спорту. *Самостійні заняття* студентів фізичними вправами у вільний від навчання час: а) на основі повної добровільності і ініціативи (за [бажанням](#)), б) за завданням викладача (домашні завдання). *Масові фізкультурно-спортивні заходи*, що проводяться в навчальні або вихідні дні протягом навчального року: спортивні свята, дні здоров'я, спартакіади, змагання за [планом](#) як між навчальними закладами, так і внутрішнього характеру.

Проте заняття фізичною культурою і спортом мають на меті не тільки збереження і розвиток фізичних якостей, потрібних зокрема і для професійної діяльності. Потенціал занять фізичною культурою, фізичним вихованням є незаперечним і в подоланні інших проблем, що впливають на стан здоров'я сучасних студентів, які науковці [4] класифікували таким чином: емоційний дискомфорт, спричинений труднощами навчання; складність стосунків у системі «студенти – викладачі – батьки»; інтенсивний негативний вплив середовища існування; зростання почуття невпевненості, невдоволення собою і світом. Усі ці фактори є яскраво вираженими в студентів-іноземців, які перебувають у новому для них середовищі, є відірваними від родини, мають проблеми зі спілкуванням тощо. Емоційне здоров'я студентів забезпечує можливість справлятися з надмірним навантаженням, депресією й занепокоєнням, що пов'язані із навчанням, а також керувати своїми емоціями та почуттями.

Ураховуючи важливе значення емоційної привабливості фізичних навантажень, науковці пропонують використовувати ігрову діяльність: саме впродовж ігрової діяльності командна взаємодія сприяє оптимальному розвитку фізичних й психологічних якостей студента [1]. На думку В. Бальсевича, Л. Лубишевої, спортивні ігри, характерною рисою яких є висока емоційна насиченість і вагома значимість для оздоровлення студентської молоді, є потужним засобом комплексного впливу на організм студента, який не можна ігнорувати. Заняття спортивними іграми профілактично-оздоровчої спрямованості є дієвим засобом корекції рівня фізичного стану організму студентів, завдяки здатності достатньо легко корегувати об'єм й інтенсивність навантажень, комплектувати приблизно рівні склади команд тощо [2]. Слід відзначити, що студенти з країн Середньої Азії позитивно ставляться до такої організації фізичного виховання, оскільки володіють навичками командної гри, засвоєними ними в системі виховання рідних країн.

Зрозуміло, що хтось за своїми власними характеристиками відчуває комфорт у самостійних фізичних заняттях за власним режимом і рівнем навантаження (у тренажерних

залах, на бігових доріжках на стадіоні тощо), а для когось є потреба в колективних формах, командних спортивних змаганнях тощо. Одна особистість відчуває потребу у використанні силових навантажень для фізичного вдосконалення, а інша – у розвитку швидкісних характеристик тощо. Застосування особистісно зорієнтованого підходу до фізичного виховання представлено в науковому дослідженні Н. Фролової [11]. Головними умовами реалізації теоретично обґрунтованої автором системи є: визначення цілей діяльності згідно з наявним рівнем психофізичного розвитку кожної особистості; врахування моральних і духовних цінностей, які сприятимуть саморозвитку і самореалізації особистості; культивування цінностей здорового і гармонійно розвинутого тіла у взаємозв'язку з високим рівнем розумової працездатності; надання можливості вільного вибору засобів фізичної культури певної спрямованості для оптимального психофізичного розвитку особистості. Отже, диференціація у фізичному вихованні студентів із країн Середньої Азії має будуватися на основі особистісно зорієнтованого підходу до його організації відповідно до особливостей, потреб, інтересів, можливостей кожної конкретної особистості.

Висновки. Теоретично обґрунтовані організаційно-педагогічні умови формування здоров'язбережувальної компетентності студентів-іноземців із країн Середньої Азії в інженерно-педагогічному навчальному закладі України представляють собою педагогічний супровід і покликані забезпечити ефективність зазначеного процесу як складника професійної підготовки майбутнього фахівця.

Перспективи подальших досліджень. Подальшого дослідження потребує навчально-методичне забезпечення впровадження теоретично обґрунтованих організаційно-педагогічних умов формування здоров'язбережувальної компетентності студентів-іноземців із країн Середньої Азії.

Список використаних джерел

1. Абрамов С. А. Волейбол у фізичному вихованні студентів / С. А. Абрамов, М. І. Кузьміна // *Вісник Чернігівського державного педагогічного університету. Сер. Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт.* – 2011. – № 91. Т. I. – С. 12-14.
2. Бальсевич В. К. Физическая культура: молодежь и современность / В. К. Бальсевич, Л. И. Лубышева // *Теория и практика физической культуры.* – 1995. – № 4. – С. 2-7.
3. Бойчук Ю. Д. Сутність здоров'язбережувальної компетентності в контексті валеологічної парадигми [Електронний ресурс] / Ю. Д. Бойчук, А. В. Турчинов // *Проблеми інженерно-педагогічної освіти* : зб. наук. пр. / Укр. інж.-пед. акад. – Харків, 2015. – № 48-49. – Режим доступу : <http://library.uipa.edu.ua/resources/problemi-inzhenerno-pedagogichnoji-osviti-zbirnik-naukovikh-prats-vipusk-48-49.html>
4. **Вовк В. М.** Педагогічні основи наступності фізичного виховання учнівської і студентської молоді : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.07 / В. М. Вовк ; Східноукр. нац. ун-т ім. В. Даля. – Луганськ, 2009. – 40 с.
5. Крутогорська Н. Підготовка майбутнього вчителя фізичної культури до виховної роботи в школі з формування здорового способу життя / Н. Крутогорська // *Гуманізація навчально-виховного процесу* : зб. наук. пр. – Слов'янськ : Слов'янськ. держ. пед. ун-т, 2010. – Вип. I. – С. 40-51.
6. Мусхаріна Ю. Ю. Формування культури здоров'я майбутнього вчителя фізичної культури як важлива умова ефективності оздоровлення підлітків / Ю. Ю. Мусхаріна // *Проблеми інженерно-педагогічної освіти* : зб. наук. пр. / Укр. інж.-пед. акад. – Харків, 2011. – № 30-31. – С. 218-222.
7. Мусхаріна Ю. Ю. Волейбол та емоційне здоров'я студентів педагогічного університету / Ю. Ю. Мусхаріна, С. О. Чернобай // *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту.* – 2013. – № 7. – С. 34-38.
8. Петрик О. І. Медико-біологічні основи здорового способу життя / О. І. Петрик. – Львів : Світ, 1993. – 120 с.
9. Пугров С. Ю. Педагогічні умови формування позитивного ставлення до фізичного виховання студентів технічного університету : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07 / С. Ю. Пугров ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Київ, 2007. – 19 с.
10. Столяров В. И. Методологические принципы определения понятий в процессе научного исследования физической культуры и спорта / В. И. Столяров. – М. : ГЦОМФК, 1984. – 67 с.

11. Фролова Н. О. Особистісно зорієнтований підхід у фізичному вихованні молодших школярів : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07 / Н. О. Фролова ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Київ, 2003. – 20 с.

12. Ху Жунсі. Педагогічні умови адаптації китайських студентів до культурно-освітнього середовища вищих навчальних закладів України : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.05 / Ху Жунсі ; ДЗ «ЛНУ ім. Тараса Шевченка». – Луганськ, 2014. – 230 с.

References

Abramov, SA & Kuzminova, MI 2011, 'Volleybol u fizychnomu vykhovanni studentiv', [Volleyball in the physical education of students] *Visnyk Chernihivskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu. Seriya Pedahohichni nauky. Fizychnye vykhovannya ta sport*, no. 91, vol. I, pp. 12-14.

2. Balsevich, VK & Lubysheva, LI 1995, 'Fizicheskaja kultura: molodezh i sovremennost', *Teoriya i praktika fizicheskoy kultury*, [Physical culture: youth and modernity], [Theory and practice of physical culture] no. 4, pp. 2-7.

3. Boychuk, YuD & Turchynov, AV 2015, 'Sutnist zdorovyazberezhualnoyi kompetentnosti v konteksti valeolohichnoyi paradyhmy', *Problemy inzhenerno-pedahohichnoyi osvity*, [The essence of health preserving competence in the context of the valeological paradigm] no. 48-49, <<http://library.uipa.edu.ua/resources/problemi-inzhenerno-pedagogichnoyi-osviti-zbirnik-naukovikh-prats-vipusk-48-49.html>>.

4. Vovk, VM 2009, 'Pedahohichni osnovy nastupnosti fizychnoho vykhovannya uchnivskoyi i studentskoyi molodi', [Pedagogical bases of continuity of physical education of pupils and students youth] Doct.ped.n. abstract, *Skhidnoukrayinskyy natsionalnyy universytet imeny Volodymyra Dalya*, Luhansk.

5. Krutohorska, N 2010, 'Pidhotovka maybutnoho vchytelya fizychnoyi kultury do vykhovnoyi roboty v shkoli z formuvannya zdorovoho sposobu zhyttya', [Preparation of the future teacher of physical culture for educational work at the school for the formation of a healthy lifestyle] *Humanizatsiya navchalno-vykhovnoho protsesu*, [Humanization of the educational process] *Slovyanskyy derzhavnyy pedahohichnyy universytet*, Slovyansk, iss. I, pp. 40-51.

6. Muskharina, YuYu 2011, 'Formuvannya kultury zdorovya maybutnoho vchytelya fizychnoyi kultury yak vazhlyva umova efektyvnosti ozdorovlennya pidlitkiv', [Formation of the health culture of the future teacher of physical culture as an important condition for the effectiveness of health improvement for adolescents] *Problemy inzhenerno-pedahohichnoyi osvity*, *Ukrayinska inzhenerno-pedahohichna akademiya*, Kharkiv, no. 30-31, pp. 218-222.

7. Muskharina, YuYu & Chernobay, SO 2013, 'Volleybol ta emotsiyne zdorovya studentiv pedahohichnoho universytetu', [Volleyball and emotional health of students at a pedagogical university] *Pedahohika, psykhohiyya ta medyko-biolohichni problemy fizychnoho vykhovannya i sportu*, no. 7, pp. 34-38.

8. Petryk, OI 1993, *Medyko-biolohichni osnovy zdorovoho sposobu zhyttya*, [Medico-biological foundations of a healthy way of life] Svit, Lviv.

9. Putrov, SYu 2007, 'Pedahohichni umovy formuvannya pozytyvnoho stavlennya do fizychnoho vykhovannya studentiv tekhnichnoho universytetu', [Pedagogical conditions for the formation of a positive attitude towards the physical education of students of the technical university] Kand.ped.n. abstract, *Natsionalnyy pedahohichnyy universytet imeni M.P. Drahomanova*, Kyiv.

10. Stoljarov, VI 1984, *Metodologicheskie principy opredeleniya ponjatij v processe nauchnogo issledovaniya fizicheskoy kultury i sporta*, [Methodological principles of definition of concepts in the process of scientific research of physical culture and sports] Gosudarstvennyj centralnyj ordena Lenina institut fizicheskoy kultury, Moskva.

11. Frolova, NO 2003, 'Osobystisno zoriyentovanyy pidkhid u fizychnomu vykhovanni molodshykh shkolyariv', [Personally oriented approach in physical education of junior pupils] Kand.ped.n. abstract, *Natsionalnyy pedahohichnyy universytet imeni M.P. Drahomanova*, Kyiv.

12. Khu Zhunsi 2014, 'Pedahohichni umovy adaptatsiyi kytayskykh studentiv do kulturno-osvitnoho seredovyscha vyshchykh navchalnykh zakladiv Ukrayiny', [Pedagogical conditions of adaptation of Chinese students to the cultural and educational environment of higher educational institutions of Ukraine] Kand.ped.n. thesis, *Derzhavnyy zaklad Luhanskyy natsionalnyy universytet imeni Tarasa Shevchenka*, Luhansk.

Стаття надійшла до редакції 25.04.2017р.